

30ε

74

15/7/2011

Το χρέος, οι λέξεις και οι πραγματικότητες

Η πραγματικότητα είναι πεισματάρικη για να υποκύψει σε ιδεοληψίες. Ο Παπανδρέου δήλωνε μέχρι τώρα ότι η Ελλάδα θα ξεπληρώσει και το τελευταίο ευρώ και ότι κάθε είδους αναδιάρθρωση είναι καταστροφή. Εκείνες οι δηλώσεις θύμιζαν περισσότερο μάταιο εξορκισμό αυτού που έρχεται παρά αξιόπιστη διαβεβαίωση κυβερνήτη. Η πραγματικότητα είναι ότι το ελληνικό χρέος έχει καταστεί μη βιώσιμο, ακόμα και αν επιτευχθεί η δημοσιονομική εξυγίανση. Εχουμε επανειλημμένως το τελευταίο έτος τονίσει ότι η μόνη λύση για την Ελλάδα, την Ευρωζώνη και τους δανειστές είναι η εξυγίανση να συνδυασθεί με μία συναινετική αναδιάρθρωση, ικανή να καταστήσει το χρέος εξυπρεπτόσιμο. Σημασία, λοιπόν, έχει η αποτελεσματικότητα της αναδιάρθρωσης και όχι η μορφή της. Με μεγάλη καθυστέρηση, το ευρωπαϊκό «ιερατείο» αρχίζει να συζητάει αυτά

που απέκλειε. Αδυνατεί, όμως, να συμφωνήσει σε μία ριζική λύση του ελληνικού προβλήματος, η οποία και θα οχύρωνε την Ευρωζώνη. Κύρια αιτία της εσωτερικής διαμάχης είναι οι διαφωνίες για την κατανομή του κόστους. Η Μέρκελ βαρύνεται με πολλές «αμαρτίες», αλλά έχει δικίο όταν ζητάει να πληρώσουν και οι ιδιώτες επενδυτές. Προσक्रούει, όμως, στον Τρισέ, ο οποίος βάζει πάνω απ' όλα τα συμφέροντα των «παιδιών» του, των ευρωπαϊκών τραπεζών.

Η Αθήνα έχει ζωτικό συμφέρον να παρέμβει για να επιτύχει τη μεγαλύτερη δυνατή ελάφρυνση του χρέους της, εξασφαλίζοντας παράλληλα την παροχή ρευστότητας στις ελληνικές τράπεζες από την ΕΚΤ. Ο χαρακτηρισμός που θα δώσουν οι οικιοαξιολόγησις σ' αυτή τη διαδικασία ενδιαφέρει όσους εμπλέκονται με ασφάλιστρα CDS, όχι την Ελλάδα. Σημα-

σία για την Ελλάδα πρέπει να έχουν οι πραγματικότητες και όχι οι λέξεις. Είναι ποιστικά διαφορετική η στάση πληρωμών και η ανεξέλεγκτη χρεοκοπία από τη συναινετική αναδιάρθρωση, που θα χαρακτηριστεί χρεοκοπία, επιλεκτική ή όπως αλλιώς. Η Ελλάδα είναι εκτός αγορών και ο συντομότερος δρόμος για να επανέλθει είναι το χρέος της να καταστεί βιώσιμο μέσα από τη συναινετική αναδιάρθρωσή του. Γι' αυτό και ο σχετικός προχθεσινός αφορισμός του Σαμαρά είναι λάθος.

Μέχρι πρότινος ο Παπανδρέου ισχυριζόταν κινδυνολογικά ότι η αναδιάρθρωση θα κατέστρεφε τα ελληνικά ασφαλιστικά Ταμεία και τις τράπεζες (κατέχουν περίπου 20% του χρέους). Ας επαναλάβουμε, λοιπόν, ότι το κράτος μπορεί να καλύψει τις απώλειες και των μεν και των δε. Και πάλι το δημοσιονομικό όφελος θα είναι πολλές δεκάδες δις. ευρώ.

Οι δύσκολες επιλογές της Ελλάδας

Γου TYLER COWEN
THE NEW YORK TIMES

Χωρίς εξωτερική βοήθεια, η Ελλάδα προφανώς θα πτωχεύσει. Αξιολογώντας τις προοπτικές της, αξίζει τον κόπο να αναρωτηθούμε τι θα χρειαζόταν ώστε να πληρώσει όλους τους λογαριασμούς της και τι είδους απώλειες θα έπρεπε να περιμένουμε στην πορεία.

Οι απαντήσεις βρίσκονται όχι μόνο στα στατιστικά στοιχεία -όπως ο λόγος χρέους/ΑΕΠ, που σήμερα κινείται πάνω από το 140% και οδεύει ακόμα υψηλότερα- αλλά και στα ανθρώπινα συναισθήματα και χαρακτηριστικά. Σε μεγάλο ποσοστό, η ελληνική υπομονή, η γερμανική ευελιξία και θυσίες είναι τα ελάχιστα που απαιτούνται για να αποτραπεί μια μείζων καταστροφή.

Για να δούμε την κατάσταση σε προοπτική, η ελληνική οικονομία αντιστοιχεί σε λιγότερο από το 2% εκείνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό μοιάζει διαχειρίσιμο μέγεθος για μια λύση βασισμένη στην οικονομική βοήθεια. Η πραγματική δυσκολία είναι να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη των παγκόσμιων αγορών ενόσω κατανέμονται οι απώλειες με τακτικό τρόπο.

Αυτό δεν είναι τόσο εύκολο. Περί το

30% του ελληνικού χρέους ανήκει σε Έλληνες, μεταξύ των οποίων τράπεζες και ταμεία κοινωνικής ασφάλισης. Μια στάση πληρωμών στα τελευταία θα σήμαινε πως η ελληνική κυβέρνηση θα κήρυσσε στάση πληρωμών στον εαυτό της. Θα έπρεπε και πάλι να βρει αντίστοιχα κεφάλαια για να μην αντιμετωπίσει πλήρη πολιτική και οικονομική κατάρρευση.

Ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να πεισθεί να αναλάβει κάποιες απώλειες επί του ελληνικού χρέους, όμως υπάρχει κίνδυνος να πυροδοτήσει πανικό τύπου Lehman Brothers, ιδίως αν οι εταιρείες αξιολόγησης κρίνουν ότι πρόκειται για πλήρη ή επιλεκτική κρεοκοπία. Οι μεγάλες ποιές για τους ιδιωτικούς πιστωτές μπορεί να έχουν επίσης σοβαρές επιπτώσεις, λόγω της πιθανότητας αλυσιδωτής αντίδρασης - όπου οι πιστώσεις «στεγνώνουν» για την Ιρλανδία και την Πορτογαλία. Επιπλέον, ο ιδιωτικός τομέας κατέχει μόλις το ένα τρίτο του συνολικού ελληνικού χρέους - και μάλιστα το ποσοστό μειώνεται τάχιιστα.

Υπάρχει και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, που κατέχει περί το 18% του χρέους. Τα πιο εύρωστα κράτη της Ε. Ε. θα μπορούσαν να μεταφέρουν κεφάλαια στην Ελλάδα και την

Η στάση του επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, Ζαν Κλοντ Τρισέ, θα είναι κρίσιμης σημασίας για τη διαχείριση του ελληνικού χρέους.

κεντρική τράπεζα ως διαρκή οικονομική βοήθεια, αντί να συνεχίζουν με μετακυλίσεις χρέους που ίσως έχουν ομοιότητες με τα σχήματα πυραμίδας. Όπως έχουν σήμερα τα πράγματα, οι ευάλωτες χώρες ωθούνται σε όλο και υψηλότερα επίπεδα χρέους. Όμως η Κεντρική Τράπεζα έχει αυστηρούς

Περί το 30% του ελληνικού χρέους ανήκει σε Έλληνες. Μια κρεοκοπία θα σήμαινε πως η ελληνική κυβέρνηση θα κήρυσσε στάση πληρωμών στον εαυτό της.

κανόνες, συμπεριλαμβανομένης της ρήτρας μη βοήθειας και της σταθερότητας των τιμών ως μοναδικό στόχο της νομισματικής πολιτικής, ενώ η Ε. Ε. συχνά απαιτεί ομοφωνία των μελών για μεγάλες αλλαγές. Με άλλα λόγια, οι κανόνες αυτοί καταρτίστηκαν για να αποτρέψουν αυτό που σήμερα είναι η μόνη συνεκτική απάντηση στα προβλήματα της Ελλάδας: μια έγκαιρη αναγνώριση των ζημιών και μια συμφωνία ότι θα κατανεμ-

θούν κατά κάποιο τρόπο εξίσου.

Η εικόνα γίνεται χειρότερη αν την κοιτάξουμε από κοντά. Οι Γερμανοί πολιτικοί υποσχέθηκαν στους ψηφοφόρους τους ότι το ευρώ δεν θα οδηγήσει ποτέ σε δημοσιονομική ένωση ή φορολογικές αυξήσεις, όμως η βοήθεια στην Ελλάδα θα θέσει επί τάπητος αυτά τα θέματα. Επιπλέον, για την Ελλάδα μια τέτοια λύση δεν θα ήταν μακροπρόθεσμη. Άλλο να εξοφλείς τους πιστωτές σου και άλλο να επανέρχεται στην ανάπτυξη. Και σήμερα το ελληνικό ΑΕΠ συρρικνώνεται πάνω από 3% ετησίως.

Ακόμα και αν μια στάση πληρωμών δεν πυροδοτούσε κατάρρευση στις αγορές, δεν θα θεράπευε τα προβλήματα της Ελλάδας. Οι Έλληνες συνεχίζουν να δανείζονται, επομένως μια στάση πληρωμών θα εξαντλούσε μέρος των κεφαλαίων τους και θα ανάγκαζε την κυβέρνηση να προχωρήσει σε ακόμα μεγαλύτερες περικοπές δαπανών. Αν εγκατέλειπε την Ευρωζώνη, η Ελλάδα θα μπορούσε να δρέψει τα σημαντικά οφέλη μιας υποτίμησης, όμως θα πυροδοτούσε και μαζική φυγή κεφαλαίων. Άλλωστε, δεν έχει έτοιμο κάποιο εναλλακτικό νόμισμα.

Οι αισιόδοξοι ίσως πιστεύουν ότι οι εξελίξεις στην Ελλάδα θα καθυστε-

ρήσουν αρκετά ώστε η Πορτογαλία, η Ιρλανδία, η Ισπανία, η Ιταλία και το Βέλγιο να στηρίξουν τις τράπεζες και να περιορίσουν τους προϋπολογισμούς τους. Ίσως πιστεύουν ότι οι Έλληνες θα κηρύξουν τελικά στάση πληρωμών, αλλά ως τότε το «φαινόμενο ντόμινο» θα έχει τεθεί υπό έλεγχο, οι Έλληνες θα έχουν δεχθεί κάποια βοήθεια και οι διεθνείς επιπτώσεις δεν θα είναι μια νέα οικονομική κρίση, αλλά ένας απλός «λόξυγας». Και πάλι, όμως, η Ελλάδα θα μείνει χωρίς σαφές οικονομικό σχέδιο για το μέλλον. Για αισιόδοξο σενάριο, δεν είναι και πολύ καλό.

Οι απαισιόδοξοι, πάλι, ίσως το θεωρούν ανέφικτο. Με το επιχείρημα ότι κάποια στιγμή η δημοκρατία θα παρέμβει: είτε οι ψηφοφόροι θα αρνηθούν περαιτέρω λιτότητα είτε θα στείλουν σαφές εκλογικό μήνυμα ότι δεν στηρίζουν τα πακέτα στήριξης. Αν αυτό γίνει πριν επιτευχθεί ευρύτερη ανακεφαλαιοποίηση των ευρωπαϊκών τραπεζών, ποιος θα θελήσει να χρηματοδοτήσει περαιτέρω τα ιρλανδικά, πορτογαλικά και ισπανικά ιδρύματα;

Αυτά μεταξύ άλλων είναι κάποια σενάρια. Μείνετε συντονισμένοι. Θα υπάρξουν εξελίξεις, προφανώς όμως ελάχιστα καλές...

Επιλεκτική μνήμη, πολιτική χρεοκοπία

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΟΙ ΚΑΤΑΙΓΙΣΤΙΚΕΣ εξελίξεις γύρω από την κρίση χρέους της Ευρωζώνης αφήνουν έκθετη την κυβέρνηση του Γ. Παπανδρέου και τους ελάσσονες εταίρους του μνημονιακού μπλοκ, ΛΑΟΣ και Δημοκρατική Συμμαχία. Επί ενάμιση χρόνο, δικαιολογούσαν πολιτικές οικονομικής συρρίκνωσης και κοινωνικής αποδόμησης προβάλλοντας το εκφοβιστικό δίλημμα: «Δρακόντεια λιτότητα ή πτώχευση». Μόλις στις αρχές της τρέχουσας εβδομάδας, ο πρωθυπουργός απέρριπτε κάθε σκέψη για στάση πληρωμών, υποστηρίζοντας ότι παρόμοιες προτάσεις «εξυπηρετούν μόνον όσους θέλουν να κερδοσκοπήσουν» εις βάρος της Ελλάδας. Γλαφυρότερος, ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης, Θ. Πάγκαλος, υποστήριξε ότι, σε περίπτωση πτώχευσης, μεγάλο μέρος του ελληνικού λαού «δεν θα έχει ούτε κρέας, ούτε γάλα, ούτε καφέ, ούτε ζάχαρη. Οι φτωχότεροι δεν θα έχουν ούτε ψωμί».

Να όμως που, πριν αλέκτορα φωνήσαι, ο έτερος αντιπρόεδρος, Β. Βενιζέλος, άρχισε να προετοιμάζει τους πολίτες για το νέο έργο, δηλώνοντας ότι η «επιλεκτική χρεοκοπία» είναι όντως πιθανή, ότι συζητείται ήδη στις Βρυξέλλες και ότι δεν θα είναι και καμιά καταστροφή, βρε αδερφέ, αρκεί να γίνει ωραία και σωστά. Οσο για τις λεκτικές πιρουέτες –περί επιλεκτικής χρεοκοπίας που δεν είναι χρεοκοπία, περί selective default που δεν θα αποτελεί «πιστωτικό γεγονός» αρκεί να προφέρεται με τη σωστή, οξφορδιανή προφορά για να μην ερεθίσει τους Κέρβερους των διαβόπτων «οίκων αξιολόγησης»– ασφαλώς θα προσφέρουν τροφή στους σεναριογράφους καλοκαιρινών επιθεωρήσεων, αλλά από πολιτική άποψη μόνο ένοχη αμχανία προδίδουν. Αδύνατον να συγκαλυφθεί με παρόμοια φύλλα συκής το βασανιστικό ερώτημα που θα στοιχειώνει τούτη την κυβέρνηση μέχρι το τέλος του βίου της: Αν ήταν να χρεοκοπήσουμε με πρωτοβουλία των πιστωτών μας, γιατί δεν κάναμε από την αρχή στάση πληρωμών, διεκδικώντας διαγραφή μεγάλου μέρους του απεχθούς χρέους; Γιατί έπρεπε να υποστούμε αυτό το ταξίδι στην κόλαση, το οποίο μάλιστα όχι μόνο δεν μείωσε το χρέος, αλλά το αύξησε δραματικά – από 120% του ΑΕΠ θα φτάσει το 172% το 2012, σύμφωνα με τις προχθεσινές εκτιμήσεις του ΔΝΤ;

Το ίδιο ερώτημα θα έπρεπε να τεθεί στους ιθύνοντες της Ε.Ε. Επί ενάμιση χρόνο ισχυριζόταν ότι τρεις μικρές χώρες, Ελλάδα, Πορτογαλία και Ιρλανδία, οι οποίες αθροιστικά αντιπροσωπεύουν μόλις το 6% της οικονομίας της Ευρωζώνης, αποτελούν φοβερό και τρομερό κίνδυνο για την Ευρώπη όλη και ότι ο μόνος δρόμος προς τη σωτηρία είναι εκείνος των Μνημονίων. «Δεν υπάρχει Plan B», ήταν η στερεότυπη επωδός Ρεν, Γιουνκέρ και Σόιμπλε, οι οποίοι εμφάνιζαν τα όρια της συνθήκης του Μάαστριχτ για το έλλειμμα και το χρέος εξίσου ιερά με τις

Δέκα Εντολές που παρέλαβε ο Μωυσής στο Σινά, έτοιμοι να τιμωρήσουν κάθε «παραβατική» πολιτική υπέρ της ανάπτυξης με τον ζήλο του τροχονόμου που κόβει κλήση στο ασθενοφόρο για υπερβολικά ταχύτητα. Και να που ξαφνικά, πληροφορούμαστε από τον κ. Βενιζέλο ότι υπάρχει όχι ένα, αλλά... 36 «Plan B» για την περίπτωση της Ελλάδας! Ο,τι ήταν ιερό βεβηλώνεται, ό,τι ήταν στέρεο εξαερώνεται, όπως θα 'λεγε ένας σπουδαίος Γερμανός μιας άλλης εποχής.

Βλέπετε, ανάγκη και θεοί πείθονται: Η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία ήταν αρκετά μικρές ώστε να μπορούν άφοβα να θυσιαστούν ως πειραματόζωα στο εργαστήριο της νέας, γερμανικής Ευρώπης. Όταν όμως οι γύπες των «αγορών» αρχίζουν να κόβουν βόλτες πάνω από την Ισπανία και την Ιταλία, που αντιπροσωπεύουν αθροιστικά το 28% της οικονομίας της Ευρωζώνης και απειλούν να παρασύρουν μαζί τους τραπεζικούς κολλοσσούς του γαλλογερμανικού ζεύγους, τότε το αδιανόητο γίνεται αναπόδραστο. Αιφνης, η επιτροπος Ρέντινγκ βρίσκεται το φως στο δρόμο προς τη Δαμασκό και εκρήγνυται εναντίον του «καρτέλ τριών αμερικανικών εταιρειών» (των κακόφημων «οίκων»), προειδοποιώντας ότι «δεν είναι δυνατόν να αποφασίζει τη μοίρα ολόκληρων χωρών». Βέβαια, οι εν λόγω οίκοι ιδρύθηκαν το 1860, το 1909 και το 1913 αντίστοιχα και ουδείς μπορούσε να διανοηθεί ότι θα επιβάλουν πολιτικές σε έναν Ρούζβελτ, Ντε Γκωλ ή Τσόρτσιλ. Οτι σήμερα τρομοκρατούν «αυτά τα παιδάκια που μας κυβερνούν», όπως τιτλοφόρησε σχετικό κύριο άρθρο της η γαλλική Le Monde, αβτανακλά απλώς την τερατώδη γιγάντωση των χρηματιστικών αγορών και την αντίστροφη, καταθλιπτική συρρίκνωση του πολιτικού προσωπικού την τελευταία τριακονταετία.

Κάλλιο αργά, παρά ποτέ, θα πει κανείς. Εστω και ανόρεκτα, υπό την πίεση των ίδιων των αδιεξόδων της, η Ευρώπη θα βρει τον σωστό δρόμο, όπως (υποτίθεται ότι) αποδεικνύει η αυξανόμενη απήκηση, ακόμη και στη Γερμανία, της πρότασης για ευρωμόλογο. Μακάρι να έχουν δίκιο όσοι επενδύουν σ' αυτή τη λογική και δίκαιη ιδέα. Μόνο που δεν ζούμε σε έναν κόσμο όπου κυβερνά η δύναμη του δικιου και της λογικής, αλλά η λογική και το δικιο της δύναμης. Και σ' αυτόν τον κόσμο, η Γερμανία της Μέρκελ και η Γαλλία του Σαρκοζί δεν έχουν λόγο να κοινοτικοποιήσουν τα χρέη των αδύνατων χωρών, αν δεν επιβάλουν προηγουμένως βαρύτατους όρους, όπως οι εμπράγματατες εγγυήσεις (δηλαδή, η αναγκαστική κατάσχεση εθνικού πλούτου) και η κατάργηση μεγάλου μέρους της εθνικής τους κυριαρχίας, όπως ρητά δήλωσε ο κατά Βενιζέλο «φιλέλλη» Γιουνκέρ. Είναι βέβαιοι οι εισηγητές του ευρωμόλογου ότι, υπό τους σημερινούς πολιτικούς συσχετισμούς, αξίζει να πληρώσουμε αυτό το βαρύ τίμημα για να διασωθεί η ευρωπαϊκή μας φαντασίωση;